

wing (1946) klaagt: „in de geneeskunde wordt het begrip „mensch” in den regel aan een dusdanige reductie onderworpen, dat het zicht op den mensch als *eenheid* en als *geheel* dreigt verloren te gaan”. Dezelfde toon weerklinkt in zijn leerboek *Anthropologische psychiatrie* en vooral het mee door hem geleide *Nederlandsche Tijdschrift voor de psychologie en haar grensgebieden* bevat kostelijke verhandelingen, die den mensch de hem toekomende plaats zoeken te verzekeren.

Teekenend is, dat in het studiejaar 1938—1939 voor de studenten van de medische en andere faculteiten der gemeentelijke Universiteit te Amsterdam een achttal voordrachten werd gehouden, gewijd aan *den mensch*. Daarin werd het pleidooi geleverd voor een anthropologie, niet als wetenschap van lichaam, ras, van den mensch als biologisch species, maar als leer van den *geheelen mensch*. Daarin werd ook met dankbaarheid geconstateerd, dat het menselijke in het standpunt van de wetenschappen allengs sterker aan den dag treedt.

Den terugslag van dit streven ontmoeten wij in de *psycho-techniek*. Waterink acht in zijn rede, voor de Belgische radio gehouden (20 September 1946) over *Bedrijf en mensch*, de beslissende vraag voor de bedrijfspsychologie deze: hoe laten wij den *mensch* in het bedrijf het best tot zijn recht komen? De onder redactie van Dr Ph. M. van der Heyden onlangs aangevangen reeks verhandelingen, handelend over *Psycho-techniek*, ontwikkelt op blz. 69 haar program met de woorden: „Niet op de mogelijkheden der *techniek* zal in de toekomst onze aandacht gericht moeten zijn, maar zij zal moeten uitgaan naar het probleem de psychische geaardheid van den mens met zijn levensmilieu te doen harmoniëren.” Vrij algemeen doortrekt thans de studie van de psychotechniek de geest die Münsterberg in zijn in 1912 verschenen *Grundzüge der Psychotechnik* deed klagen over de zonde van het moderne bedrijfsleven, „die, wanneer zij niet doelbewust wordt teniet gedaan, zich steeds op noodlottiger wijze zal wreken”. „Men heeft” — zoo schreef hij — „in het moderne bedrijfsleven den wetenschappelijken arbeid op de waren, op de machines, op de verkeersmiddelen, kortom op alle *materieele* voorwaarden van het succes geconcentreerd en daarbij buiten beschouwing gelaten, dat uitein-